

УДК 502.5+614.7:581.524.2

Козловська О.В. (Україна, Харків)

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО РИЗИКУ ВІД ІНВАЗИВНИХ ВИДІВ

Необхідність розробки методів оцінки ризиків від інвазій пов'язано з тим, що проникнення і масовий розвиток чужорідних видів вже відзначений на територіях багатьох країн, у тому числі на території України. Частково це обумовлено змінами клімату, проте найважливішу роль у переносі цих видів відіграє людина в наслідку своєї діяльності.

Поява інвазивних видів може викликати цілу низку негативних економічних, соціальних та екологічних проблем, також масовий розвиток нових видів, зазвичай, розглядається як біологічне забруднення. Інвазивні види характеризуються стрімким розвитком, насамперед за рахунок відсутності природних ворогів і заміщенням аборигенних видів з подальшою трансформацією природних систем та характерних процесів

Сучасна діяльність людини в багатьох випадках сприяє активному занесенню, натуралізації та поширенню чужорідних рослин, у результаті чого адвентивна фракція флори України постійно доповнюється новими видами та займає більш як 14 % спонтанної флори, що становить понад 800 видів, з яких 85 є рослинами з високою інвазійною спроможністю [1]. Відомо, що з усіх чужорідних рослин з високою здатністю до вторгнення, 20 становлять загрозу саме для водних екосистем.

Одним з яскравих прикладів швидкого розповсюдження агресивного чужорідного виду вищої водної рослинності у водних екосистемах є розвиток *Pistia stratiotes* на території України. Виникнення *Pistia stratiotes* відмічено у верхів'ї Оріхуватського ставка Голосіївського лісу в м. Київ [2]. Проте, значну стурбованість викликає поява *Pistia stratiotes* у р. Сіверський Донець в районі смт. Есхар [3]. Масовий розвиток даної рослинності може призвести до цілої низки негативних наслідків, серед яких замор риби і погіршення якості води.

Аналіз накопиченого досвіду розвинених країн світу свідчить про те, що концепція оцінки ризику, в цих країнах, є провідною для прийняття науково - обґрунтованих управлінських рішень при встановленні пріоритетних проблем на різних рівнях з визначенням ступеня впливу існуючої проблеми.

Загалом, можна відрізнити два різних підходи до визначення екологічного ризику від інвазивних видів: якісний з використанням форматизованих питань для призначення виду з високим ризиком в Чорний список і кількісний з використанням суми балів для різних критеріїв оцінки, як індикаторів для високого, середнього або низького ризику.

Проведений аналіз показав перевагу якісного підходу до оцінки ризику від інвазивних видів, що будується на експертній оцінці. Подібні підходи мають за мету встановити ступінь ризику при можливій появі чужорідного виду, або від вже існуючого виду на обраних територіях. Такий підхід дозволяє виділити найважливіші питання стосовно ступеню впливу інвазивного виду і його розповсюдження, розробити заходи з його ліквідації або мінімізації створюваного впливу.

Актуальним для України є саме цей методологічний підхід використаний нами для аналізу випадків інвазій у басейні р. Сіверський Донець.

Список використаних джерел

1. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні за 2012 рік [Текст] // Міністерство екології та природних ресурсів України – Київ, 2012.
2. Водяний латук (*Pistia stratiotes* L.) у Голосіївському ставку м. Києва [Текст] / В. І. Лушпа // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. - 2009. - Вип. 134, ч. 1. - С. 147-152
3. Васенко А. Г. О появлении пистии телорезовидной в водных объектах харьковской области [Текст] / А. Г. Васенко, Д. Ю. Верниченко-Цветков, М. Л. Лунгу, Г. В. Персианов: 3б. наук. ст. IX Міжнародна науково-практична конференція [Екологічна безпека : проблеми і шляхи вирішення], Т.1, – Х.: Райдер, 2013. – 304 с.